

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

Кафедра «Електричні машини»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри «Електричні машини» _____ Володимир МІЛИХ
(підпис)

25 серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«КОНСТРУЮВАННЯ ЕЛЕКТРИЧНИХ МАШИН»

рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

галузь знань – 14 Електрична інженерія

спеціальність – 141 Електротехніка, електроенергетика та електромеханіка

освітня програма – Електромеханіка

вид дисципліни – професійна підготовка, вибіркова

форма навчання – денна

Харків – 2022 рік

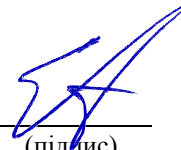
ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни

«КОНСТРУЮВАННЯ ЕЛЕКТРИЧНИХ МАШИН»

Розробник:

Доцент кафедри «Електричні машини»

(підпис)

Андрій ЄГОРОВ

Робоча програма розглянута та затверджена на
засіданні кафедри «Електричні машини»
протокол № 1 від 25 серпня 2022 року.

Завідувач кафедри «Електричні машини»

(підпис)

Володимир МІЛИХ

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми	ПІБ Гаранта ОП	Підпис, дата
Електромеханіка	Юр'єва Олена Юріївна	25.08.22

Голова групи забезпечення спеціальності

(підпис)

Олександр ЛАЗУРЕНКО

25 серпня 2022 року

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри-розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис голови груп забезпечення спеціальностей

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою робочої програми навчальної дисципліни є підготовка бакалаврів за спеціальністю 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», що передбачає формування бази теоретичних знань з основних тенденцій і напрямків розвитку конструкції електричних машин; класифікацій і характеристик матеріалів, що використовуються в ЕМ; призначення і конструкцій магнітної системи та обмотки машин постійного струму, осердя, корпусу, обмотки статора машини змінного струму; конструкції осердь роторів, їх обмоток і контактних кільць; конструкції основних вузлів ротора СМ; конструкції і типу обмотки якоря МПС; призначення і вимог, що пред'являються до колектора; класифікацію підшипникових вузлів; набуття студентами практичних навичок з проведення механічного розрахунку валу.

Компетентності

Здатність дотримуватись в проєктах електроенергетичного, електротехнічного та електромеханічного устаткування міжнародних стандартів, норм і технічних умов. Здатність до вивчення та аналізу науково-технічної інформації в галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки. Здатність визначати особливості конструкцій окремих складових вузлів електричних машин.

ПК-7, ПК-12, ПКс6-2.

Результати навчання

Визначати принципи побудови та нормального функціонування елементів електроенергетичних, електротехнічних електромеханічних комплексів та систем. Вдосконалювати навички роботи з сучасним обладнанням та програмним забезпеченням при виконанні розрахунків режимів роботи електротехнічного, електроенергетичного та електромеханічно-го обладнання, відповідних комплексів та систем. Знати особливості конструкцій окремих складових вузлів електричних машин.

РНп-1, РНп-15, РНс6-2.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на:	На результати вивчення цієї дисципліни безпосередньо спираються:
Вища математика Вступ до спеціальності. Ознайомча практика Електротехнічні матеріали Технічна механіка Електричні машини Технологія електромашинобудування	Проєктування асинхронних машин Проєктування електричних машин в САПР Виробництво електричних машин Дипломне проєктування

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль			
	Всього (годин) / кредитів ECTS	З них		Лекції	Лабораторні заняття			Практичні заняття, семінари	Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік	Екзамен
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)								
6	120/4	48	72	24	–	24	Р	1		+	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу становить 40 %.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
Змістовий модуль № 1				
1	Л	2	Тема 1. Тенденції розвитку конструкцій електричних машин та матеріали, що використовуються в ній. Основні тенденції розвитку ЕМ. Напрямки розвитку конструкції ЕМ. Класифікація матеріалів. Навантаження діючі на деталі ЕМ.	1, 2, 3
2	Л	2	Тема 2. Класифікація ЕМ. Класифікація ЕМ по основних ознаках. Класифікація ЕМ по зовнішніх факторах, які визначають її конструкцію. Класифікація систем вентиляції ЕМ. Схеми і характеристика витяжної і нагнітальної вентиляції.	1, 2, 3, 12, 13
3	Л	2	Тема 3. Магнітна система машин постійного струму (МПС). Призначення і конструкція станин МПС. Конструкція осердя головного полюса МПС. Конструкція осердя додаткового полюса МПТ. Призначення і типи обмоток магнітної системи МПС. Конструкція обмоток головних і додаткових полюсів та компенсаційної обмотки МПС.	1, 2, 3, 5, 12, 13
4	Л	2	Тема 4. Корпус та осердя статора ЕМ змінного струму. Призначення і класифікація корпусів ЕМ змінного струму. Конструкція роз'ємних і нероз'ємних корпусів ЕМ змінного струму. Конструкція осердя із зовнішнім діаметром до 990 мм. Способи скріплення цілих листів осердя. Конструкція осердя із зовнішнім діаметром понад 990 мм. Складання і кріплення сегментованого осердя.	1,2, 3, 12, 13
5	Л	2	Тема 5. Обмотки статора ЕМ змінного струму. Класифікація обмоток статорів ЕМ змінного струму. Види і конструкція одношарових обмоток статора. Види і конструкція двошарових обмоток статора. Переваги і недоліки одношарових і двошарових обмоток. Кріплення лобових частин обмотки статора.	1, 2, 3, 12, 13
6	Л	2	Тема 6. Щити, вивідні пристрої та щітковий вузол. Конструкція підшипникових щитів. Призначення, типи і конструкція замкових поверхонь («замків»). Вимоги, що пред'являється до підшипникових щитів. Конструкція коробки і колодки виведень. Призначення і склад траверси. Типи і конструкція щіткотримачів.	1, 2, 3
1	2	3	4	5

7	Л	2	Тема 7. Конструкція осердь роторів (якорів) ЕМ. Основні ознаки і класифікація роторів і якорів. Основні вузли ротора асинхронної ЕМ, синхронної ЕМ і якоря МПС. Конструкція осердя ротора із зовнішнім діаметром до 990 мм. Конструкція осердя ротора із зовнішнім діаметром понад 990 мм. 5 Конструкція обмоткотримачів і натискних фланців. Конструкція корпусу для осердя ротора.	1, 2, 3, 12, 13
8	Л	2	Тема 8. Конструкція обмоток ротора асинхронної машини (АМ). Класифікація обмоток ротора АМ і особливості їх виготовлення. Види і конструкція короткозамкненої обмотки ротора. Конструкція фазної обмотки ротора. Контактні кільця ЕМ змінного струму	1, 2, 3, 12, 13
9	Л	2	Тема 9. Конструкція основних вузлів ротора СМ. Конструкція явнополюсної синхронної машини. Конструкція дротяних котушок обмотки збудження СМ. Конструкція смугових котушок обмотки збудження СМ. Міжполюсні розпірки, умови установки і види. Призначення і конструкція заспокійливої (демпферної обмотки). Пускова обмотка ротора СМ. Конструкція корпусу ротора СМ. Особливості конструкції неявнополюсного ротора СМ.	1, 2, 3, 6
10	Л	2	Тема 10. Обмотка якоря МПС. Конструкція і типи обмотки якоря МПС. Способи укладання провідників в прямокутні пази осердя якоря. Конструкція лобових частин обмотки якоря. Кріплення обмотки якоря. Зрівняльні з'єднання обмоток якоря.	1, 2, 3, 5
11	Л	2	Тема 11. Колектор МПС. Призначення і вимоги, що пред'являються до колектора. Класифікація колекторів. Конструкція торцевого колектора. Конструкція арочного колектора. Колектор з бандажними кільцями. Колектор з пластмасовим корпусом.	1, 2, 3, 5
12	СР	4	Тема 12. Конструкція вентиляторів. Типи вентиляторів, їх характеристика. Конструкція осьового вентилятора. Конструкція радіального вентилятора. Конструкція ваг балансування та способи їх розміщення.	1, 2, 7
13	Л	2	Тема 13. Вал і підшипникові вузли ЕМ. Класифікація валів ЕМ. Основні конструктивні елементи валу ЕМ. Сутність механічного розрахунку валу. Підшипники кочення, конструкція і класифікація. Типи вентиляторів, їх характеристика. Підшипники ковзання, конструкція і класифікація	1, 2, 8, 9, 10
Практичні заняття				
14	ПЗ	2	1. Допуски і посадки в машинобудуванні. Шорсткість поверхонь деталей ЕМ, позначення на кресленнях і визначення	2, 4
15	ПЗ	2	2. Класифікація електричних машин по системах <i>IP, IC</i> і <i>IM</i> .	1, 2, 3

16	ПЗ	2	3. Розробка конструкції станини, розрахунок її кріплення до фундаменту. Вибір установчо-приєднувальних розмірів електричної машини, визначення допусків на них. Розмірні ланцюги.	1, 2
17	ПЗ	2	4. Розробка конструкції головних і додаткових полюсів МПС. Розрахунок міцності заклепок стягуючих полюс. Розрахунок кріплення головних і додаткових полюсів.	1, 2, 5
18	ПЗ	2	5. Розробка конструкції цільного і сегментного листа якоря (ротора). Розрахунок міцності цільного і сегментного листа якоря (ротора).	1, 2
19	ПЗ	2	6. Розрахунок посадки кільця балансування на вал. Розрахунок кільця, яке запирає осердя ротора (якоря).	1, 2
20	ПЗ	2	7. Розробка конструкції і розрахунок кріплення пазових і лобових частин обмотки якоря.	1, 2, 5
21	ПЗ	2	8. Розробка конструкції полюса і котушки обмотки збудження СМ. Розрахунок міцності кріплення полюса СМ до корпусу ротора. Механічний розрахунок обмотки збудження СМ і вибір кількості міжполюсних розпірок.	1, 2, 6
22	ПЗ	2	9. Розробка конструкції арочного колектора на сталевому корпусі. Механічний розрахунок арочного колектора. Розробка конструкції колектора на пластмасі. Механічний розрахунок колектора на пластмасовому корпусі.	1, 2, 5
23	ПЗ	2	10. Розробка конструкції вала ЕМ та його механічний розрахунок.	1, 2, 8
24	ПЗ	2	11. Механічний розрахунок підшипників кочення ЕМ.	1, 2, 9, 10
25	ПЗ	2	Контрольна робота	
Разом (годин)		52		

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	6
2	Підготовка до практичних занять	12
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	12
4	Виконання індивідуального завдання:	30
5	Інші види самостійної роботи	16
	Разом	72

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Розрахункове завдання за методичними вказівками [11]

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1	Видача-отримання завдання	1
2	Виконання теоретичної частини	3
3	Виконання розрахункової частини	8
4	Оформлення контрольної роботи	11
5	Захист розрахунково-графічного завдання	12

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчальні технології, що використовують викладачі на лекційних та практичних заняттях, застосовуються відповідно до змісту робочої програми та з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль реалізується у формі опитування на лекційних та практичних заняттях, перевірки виконання індивідуальних завдань, проведення контрольних робіт.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться: з лекційного матеріалу – перевіркою конспектів; з практичних занять – за допомогою здачі звітів про виконання практичних робіт.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену по екзаменаційних білетах відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, що встановлені навчальним планом з урахуванням результатів поточної успішності.

Результати поточного контролю (поточна успішність) безпосередньо враховуються для виставлення оцінки з даної дисципліни.

Семестровий контроль може проводитися як в письмовій так і усній формі

Студент вважається допущеним до екзамену з навчальної дисципліни за умови здачі звітів про виконання усіх практичних робіт та індивідуального завдання, передбачених навчальною програмою з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1 – Розподіл балів для оцінювання успішності студента

Контрольні роботи	Практичні роботи	Р	Екзамен	Сума
20	30	20	30	100

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розширений план лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, питання для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів.

Складові навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни розташовані на сайті кафедри електричних машин <http://web.kpi.kharkov.ua/elmach/nmkd/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Циценков Д.В. Проектування електричних машин : навч. посіб. / Д.В. Циценков, О.Б. Іванов, О.В. Бобров, В.В. Кузнецов, В.В. Артемчук, М.О. Баб'як – Д. : НТУ «ДП», 2020. – 408 с.
2. Юхимчук В.Д. Технологія виробництва електричних машин: підручник / В. Д. Юхимчук. – Х. : Тім Пабліш Груп, 2014. – 750 с.
3. Осташевський М. О. Електричні машини і трансформатори : навч. посібник / М. О. Осташевський, О. Ю. Юр'єва; за ред. В. І. Мілих. – Харків : ФОП Панов А. М., 2017. – 452 с.
4. Адаменко Ю.І. Допуски, посадки та технічні вимірювання. Практикум. Частина 1 [Текст] : навч. посібн. / Ю.І. Адаменко, О.М. Герасимчук, С.В. Майданюк, Н.В. Мініцька, В.А. Пасічник, О.А. Плівак. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. – 164 с.
5. Осташевський М.О. Конструювання двигунів постійного струму / За ред.. Осташевського М.О. : Навч.-метод. Посібник з курсового проектування для студентів електромашинобудівного факультету. / М.О. Осташевський, В.Д. Юхимчик, О.Ю. Юр'єва – Харків : НТУ «ХП», 2002.
6. Попічко В.В., Хай М.В. Конструкція синхронних явнополюсних машин. Навч. посібник. – Львів: НУЛП, 2002. – 112 с.
7. Осташевський М. О. Теплові розрахунки електричних машин : навч. посібник / М. О. Осташевський, О. М. Петренко, О. Ю. Юр'єва – Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. – 450 с.
8. Дереза О.О. Інженерна механіка (деталі машин): посібник-практикум (Частина 2) / О.О. Дереза, О.М. Леженкін, О.О. Вершков, Є.А. Гавриленко, А.О. Смелов, Ю.О. Дмитрієв – Мелітополь: ВПЦ «Люкс», 2021. – 132 с.
9. Павлище В.Т. Підшипники кочення: Основні параметри, конструкції опор, змащування, ущільнення та розрахунки ресурсу / В.Т. Павлище; – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», – 2001. – 136 с.
10. Гайдамака А.В. Підшипники кочення. Базові знання та напрямки вдосконалення : навч. посіб. / А. В. Гайдамака. – Х. : НТУ «ХП», 2009. – 248 с.
11. Рабешко О.С. Взаємозамінність і розрахунок розмірних ланцюгів в електричних машинах [Електронний ресурс] : навч. посібник : для студ. машинобудівних спец. / О.С. Рабешко – Харків : НТУ «ХП», 2006. – 136 с.

Допоміжна література

12. Белікова Л.Я. Електричні машини : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л.Я. Белікова, В.П. Шевченко. – Одеса : Наука і техніка, 2012. – 478 с.
13. Загірняк М.В. Електричні машини : підручник / М. В. Загірняк, Б. І. Невзлін. – Київ : Знання, 2009. – 399 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Офіційний сайт НТУ ХПІ». – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua>
2. Домашня сторінка кафедри «Електричні машини» НТУ «ХПІ». – Режим доступу: <http://web.kpi.kharkov.ua/elmash/2485-2/>